

ชื่อความรู้	ภูมิปัญญาทอเสื่อกก พัฒนาสู่นวัตกรรม :กลุ่มหัตถกรรมเก้าน้อยพัฒนาหมู่ที่ ๔ ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
เจ้าของความรู้	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
ตำแหน่ง/สังกัด	สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดมหาสารคาม
แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับ	๑. การว่างงานคนในหมู่บ้าน ๒. ส่งเสริมการสร้างงาน สร้างอาชีพเสริม และเพิ่มรายได้ให้คนในหมู่บ้าน ๓. เป็นการอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔. การพัฒนา ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่นวัตกรรมใหม่ เพื่อขยาย เพิ่มมูลค่าและช่องทางการจำหน่าย

เรื่องเล่า

จากการผลิตหรือการทอแค่เสื่อกกธรรมดา เพื่อไว้ใช้สอยในครัวเรือนและเป็นของฝาก ให้กับญาติพี่น้อง เมื่อมาเยี่ยมเยือนตามงานเทศกาล งานบุญประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้านต่างๆ กลายเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิต หรือทำเพื่อขาย สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับสมาชิกและคนในหมู่บ้าน โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มหัตถกรรมเก้าน้อยพัฒนา” บ้านเก้าน้อย หมู่ที่ ๔ ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันนำ วัตถุดิบที่มีในหมู่บ้าน คือ ต้นกก บวกกับภูมิปัญญา องค์ความรู้ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ และทำเป็นทุกครัวเรือน อยู่แล้ว มาสร้างสรรค์ ผลิต เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเสื่อกก ที่หลากหลายและทรงคุณค่า

และเมื่อเป็นที่รู้จักกันมากขึ้นว่า บ้านเก้าน้อยมีกลุ่มผู้ผลิตหรือทอเสื่อกก ก็ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม จากหน่วยงานต่างๆ มากมายทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สนับสนุนให้เข้าลงทะเบียน ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOPสำนักงานเกษตรอำเภอ สนับสนุนให้จดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น โดย หน่วยงานต่างๆ ต่างมุ่งต้องการที่จะให้มีการสืบทอดภูมิปัญญาสู่รุ่นหลัง และพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนการผลิต ของกลุ่มให้เกิดความเข้มแข็ง ทั้งในด้านกระบวนการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดรวมถึงเพิ่มขีด ความสามารถและพัฒนาศักยภาพให้กลุ่มสามารถผลิต จำหน่าย และมีการบริหารจัดการที่ดี ให้เกิดเป็นรายได้เข้าสู่ชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาและสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไปนับจากวันเริ่มต้นจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๖ ปี ที่กลุ่มนี้ได้สั่งสมประสบการณ์ ผ่านการเรียนรู้ ฝึกฝน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม พยายามคิดค้น ประดิษฐ์ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีจุดเด่น ใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว และเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคทุกกลุ่ม ทุกระดับ

ซึ่งกระบวนการพัฒนา การต่อยอดการทำงานของกลุ่ม มีเคล็ดลับ แนวความคิดที่เป็นขั้นเป็นตอนอย่างเห็นได้ชัด ดังนี้

๑. กลุ่มมีการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม จากแหล่งอื่นที่มีการผลิตเสื่อกกที่มีคุณภาพ และวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ ของตนเอง จัดให้มีการประชุมกลุ่มและหาความต้องการของลูกค้า

๒. การสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของกลุ่ม ทั้งด้านการผลิต การจำหน่ายและการบริหารจัดการกลุ่ม ให้มีความเข้มแข็ง และเพิ่มกำลังการผลิตให้เพิ่มขึ้น รวมถึงพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย เอาใจใส่ในกระบวนการผลิตที่เน้นคุณภาพ ความประณีต ละเอียดยของคัดสรร การย้อมสี การทอต้องมีความสม่ำเสมอ และที่สำคัญการเก็บรักษาก่อนที่สู่กระบวนการแปรรูป

๓. การบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ มีการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีการแบ่งหน้าที่ตามโครงสร้าง คณะกรรมการที่ชัดเจน การวางแผนผลิตที่รัดกุม พร้อมกำหนดเป้าหมายการผลิต การจำหน่ายที่ชัดเจน เพื่อเกิดพลัง และแรงผลักดันในการทำงาน เมื่อทุกคนเห็นเป้าหมายต่างก็ช่วยกันที่จะไปสู่เป้าหมายด้วยกันให้จงได้ กล่าวคือ มีการวางแผนการผลิตว่าปีนี้จะต้องผลิตเท่าไร ผลิตแล้วจะขายที่ไหน จะขายให้ได้เท่าไร สมาชิกถึงจะมีรายได้เพียงพอกับการใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นต้น

๔. การใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการทำงาน คือ การมองที่ตนเองเป็นสำคัญ โดยมองว่า กำลังตนเองมีอยู่ที่เท่าไร วัตถุดิบมีเท่าไร ทำได้หรือไม่ ทำแล้วไม่ทำลายหรือกระทบต่อสิ่งอื่นๆ และที่สำคัญการทำงานร่วมกันในรูปแบบกลุ่มต้องอาศัยการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การแบ่งปัน การให้ความรัก ความศรัทธา ไว้วางใจและเข้าใจกันเป็นสิ่งที่สำคัญ

๕. การคิดค้น พัฒนาและนำเทคนิค วิธีการ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามาช่วยในการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีจุดเด่นและเป็นที่ต้องการของผู้ซื้อมากขึ้น เช่น การย้อมสีเส้นกก การมัดหมี่เส้นกกเป็นลวดลายต่างๆ เพื่อเพิ่มจุดเด่น มีสีสันทนสวยงาม เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และดึงดูดความสนใจแก่ลูกค้า รวมถึงการแปรรูปเป็นเครื่องใช้ภายในครัวเรือนที่หลากหลาย ได้แก่ เสื้อผ้า หมอนอิง กระเป๋า กล่องใส่กระดาษทิชชูทั้งทรงสี่เหลี่ยมและทรงกลม กล่องไม้จิ้มฟัน เบาะรองนั่ง เป็นต้น อีกทั้งมีการนำวัสดุสมัยใหม่เข้ามาเป็นส่วนประกอบในการผลิต คือ โยสังเคราะห์ มาเสริมเพื่อให้เกิดความนุ่มสบายในการใช้งานผลิตภัณฑ์เสื่อกกด้วย ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก จนสามารถพูดได้เลยว่า ถ้าถามเรื่องผลิตภัณฑ์เสื่อกกในพื้นที่อำเภอนาดูน ต้องเป็นเสื่อกกของบ้านเท่านั้น

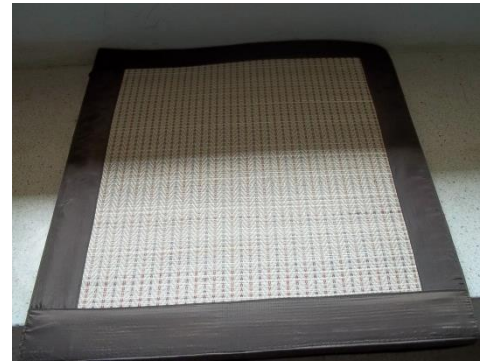
๖. เข้ารับการฝึกอบรม พัฒนาผลิตภัณฑ์จากหน่วยงานราชการต่างๆ ขอคำปรึกษาแนะนำและส่งผลิตภัณฑ์เข้ารับรองมาตรฐาน

๗. การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์เสื่อกก และเกิดเป็นนวัตกรรมใหม่กลุ่มหัตถกรรมเก๋าน้อยพัฒนา มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา องค์ความรู้การทอเสื่อกกให้กับเยาวชน ลูกหลานรุ่นใหม่ เพื่อหวังที่จะให้เป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญา องค์ความรู้อันทรงคุณค่านี้ให้คงอยู่ต่อไป แต่สิ่งที่เกิดขึ้นไม่เพียงเท่านั้น กอรปกับมีผู้หยิบยื่นโอกาสให้กับเยาวชนกลุ่มนี้ได้พัฒนา เรียนรู้ เสริมสร้างศักยภาพของตนเองในการประดิษฐ์ คิดค้น สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ขึ้นมา เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม รวมถึงเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภค จนมีการก่อตั้งกลุ่มเยาวชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกก

๘. เข้าร่วมการจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และพัฒนาช่องทางการตลาดรูปแบบใหม่ๆ เช่น

๙. การถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่เยาวชน เพื่อเป็นผู้สืบทอด และพัฒนา ต่อยอดภูมิปัญญาอันทรงคุณค่านี้ให้คงอยู่สืบต่อไป

จากภูมิปัญญา ผ่านการเรียนรู้ ผึกฝน พัฒนาและเกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ นี่คือนวัตกรรมที่เป็นความภาคภูมิใจของกลุ่มหัตถกรรมเก๋าน้อย เยาวชนลูกหลานที่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา องค์ความรู้ได้ร่วมกันพัฒนา คิดประดิษฐ์ ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ขึ้นมา โดยมีแนวคิดจากการมองสิ่งที่มีอยู่เดิม สิ่งที่เราเห็นและใช้ประโยชน์เป็นประจำอยู่แล้ว แต่สิ่งๆ นั้นน่าจะทำประโยชน์หรือนำไปทำใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้อีก “เบาะรองนั่ง” คือสิ่งที่เยาวชนกลุ่มนี้มองเห็น โดยมองว่ามันไม่ควรเป็นได้แค่เบาะรองนั่ง น่าจะทำอย่างอื่นได้อีก จึงเกิดกระบวนการคิด พิจารณา ลองผิดลองถูก จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ ๑ ขึ้นสามารถใช้ประโยชน์ได้ ๓ อย่าง คือ ๑) เบาะรองนั่งแบบยาว ๒) เบาะรองนั่งแบบแยกชิ้น และ ๓) ชุดจัดแสดงนิทรรศการผลงานซึ่งกระบวนการ ขั้นตอน กรรมวิธีการผลิต “เสื่อกกเอนกประสงค์” ขึ้นนี้ เป็นดังนี้

๑. การเลือกเสื่อกกที่ทอเป็นผืนเรียบเรียบร้อยแล้ว โดยเน้นลวดลายเรียบ เส้นกนกสม่ำเสมอ สีสรรษชาติ วัตขนาดตามต้องการ คือ ๘๐ x ๑๐๐ ซม. จำนวน ๘ ชิ้น

๒. นำเสื่อกกที่ตัดไว้เย็บประกบติดกัน โดยใช้ใยสังเคราะห์เสริมด้านใน เพิ่มความนุ่ม ทำจนครบทั้ง ๔ ชิ้น ซึ่งจะได้เบาะรองนั่งแบบแยกชิ้น จำนวน ๔ ชิ้น นี่คือนผลงานชิ้นที่ ๑

๓. นำเบาะนั่งทั้ง ๔ ชิ้น มาเชื่อมติดกันเป็นเบาะรองนั่งแบบยาว โดยใช้ซิปป เป็นตัวยึดด้านหนึ่งของแต่ละชิ้น ชิ้นที่อยู่ส่วนกลาง ๒ ชิ้นก็ทำทั้ง ๒ ด้าน ก็จะได้ ผลงานชิ้นที่ ๒ คือ เบาะรองนั่งแบบยาว

๔. นำเบาะรองนั่งแบบยาวนี้ ตั้งขึ้น ระยะเวลาความห่างของช่องเบาะในระดับพอดี ก็จะกลายเป็นชุดสำหรับจัดแสดงนิทรรศการ ผลงาน สามารถจัดแสดงรูปภาพ ใบประกาศ ผลงานต่างๆ ได้ นี่คือน ผลงานชิ้นที่ ๓

ผลงานนวัตกรรมเสื่อกกชิ้นนี้ กลุ่มเยาวชนเสื่อกกให้ชื่อว่า “เสื่อกกเอนกประสงค์” โดยมีเคล็ดลับในการทำดังนี้

๑. เสื่อกกที่ใช้ทำ ควรเน้นสีธรรมชาติ ไม่มีลวดลายหรือเป็นลายดั้งเดิมแบบธรรมชาติ เพราะเมื่อนำมาทำเป็นชุดสำหรับจัดแสดงนิทรรศการ ผลงาน จะทำให้รูปภาพ หรือผลงานที่จัดแสดงมีความโดดเด่น ถ้าใช้สีสันทหรือลวดลายการมัดหมี่ของเสื่อกกจะดึงความน่าสนใจของผลงานไปหมด

๒. การใช้ซิปปในการต่อเบาะรองนั่ง ควรใช้ซิปปแบบยาว เพื่อให้เกิดการยึดเกาะที่แน่นหนา ป้องกันการเกิดปัญหาในการหลุดหรือแยกออกจากกันของเบาะแต่ละชิ้น

๓. ควรเย็บเก็บริบซิปปให้เรียบร้อย เพื่อความสวยงามของชิ้นงาน

นอกเหนือจากชิ้นงานที่ถือว่าเป็นนวัตกรรมของกลุ่มเยาวชนเสื้อก๊าก ซึ่งเป็นลูกหลานของกลุ่มหัตถกรรม เก่าแก่พัฒนาแล้ว เยาวชนกลุ่มนี้ยังไม่หยุด พวกเขาพยายามคิด ประดิษฐ์ผลงานชิ้นใหม่ ขึ้นมา เพื่อให้เพิ่มจุดเด่น ของเสื้อก๊าก ให้เป็นที่ประทับใจแก่ลูกค้า เห็นแล้วต้องอยากซื้อไปใช้สอย หรือเป็นของฝาก โดยสิ่งที่คนทั้งสองกลุ่ม สองวัยได้ร่วมกันทำต่างเกิดประโยชน์ต่อสมาชิก ต่อคนในหมู่บ้านทั้งสิ้น ซึ่งสิ่งที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือ

๑. เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้ให้แก่คนในหมู่บ้าน
๒. การเสริมสร้างความรัก ความสามัคคีและสัมพันธ์ภาพที่ดีของคนในหมู่บ้านในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม จักสาน
๓. เกิดการพัฒนา ฝึกฝนตนเองในการอยู่ร่วมกันกับสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ
๔. เป็นการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนภาคอีสาน
๕. เกิดการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน การบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๖. เกิดการเรียนรู้ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดความโดดเด่น มีเอกลักษณ์และเป็นที่ต้องการของผู้ใช้สอยและ ตลาด
๗. เกิดการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ พัฒนาตนเองของกลุ่มอาชีพ ให้มีขีดความสามารถในการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ของตนเองให้เป็นที่รู้จัก มีความโดดเด่น เป็นที่ต้องการของตลาด
๘. เกิดนวัตกรรมใหม่ที่เกิดจากเสื้อก๊าก สามารถงานชิ้นงานได้หลากหลาย เพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภค อีกทั้งเป็นการลดภาระในการซื้อหา เพราะผลิตภัณฑ์ ๑ ชิ้น สามารถใช้ประโยชน์ได้ถึง ๓ อย่าง
๙. เสริมสร้างสถานะทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เคล็ดลับการดำเนินงาน

๑. ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์
๒. ขอคำแนะนำ ปรึกษากับหน่วยงานราชการ
๓. ออกแบบ พัฒนาผลิตภัณฑ์ๆ อย่างต่อเนื่อง

๔. ถ่ายทอดสู่เยาวชน และอนุรักษ์ภูมิปัญญาให้คงอยู่
๕. บริหารงานในรูปแบบกลุ่ม ให้การประชุมและมติที่ประชุมเป็นหัวใจในการทำงาน
๖. วิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภค และกระแสความนิยม (Trends)

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาตูน จังหวัดมหาสารคาม

๐๔๓ - ๗๙๗๐๘๖